

göras inom sex dagar från riksdags öppnande. Sedermera må sådan fråga — — — — —

Om remiss till Konstitutions-Utskottet anhålles.

Stockholm den 26 Januari 1878.

Eric Dofsen.

N:o 79.

Af Herr A. Adlercreutz: Om reglering af grundskatterna.

Reglering af vårt skatteväsen är en fråga som, på senare tid allt mera trädt i förgrunden. Under det att hittills anspråken på förändring deri hufvudsakligen gått ut på afskrifning af grundskatter samt öfverflyttande på samtliga skattskyldige medborgare af de på jorden hittills uteslutande hvilande besvär, hafva de betänkligheter, som å andra sidan frammanats af utsigten till den allmänna bevillingens högst betydliga stegring, väl gifvit sig luft i en yttrad obenägenhet att ingå på de föreslagna ändringarne, men endast högst sällan förmått framkalla något försök att lösa den stora frågan på ett omfattande, rättvisans fordringar och statens behof samtidigt tillgodoseende sätt. Af dertill särskildt förordnade män har dock en sakrik, ytterst beaktansvärd utredning egt rum, hvarigenom för en hvar, som vill se förhållandena sådana de äro, skall blifva uppenbart, att det icke utan rättvisans förnärmande och åsidosättande af statens fördelar låter sig göra att helt enkelt afskrifva grundskatter och på bevillingen öfverflytta de jorden nu åliggande besvär. De olägenheter, de anledningar till missnöje, hvilka, mer eller mindre oberättigadt, uti det närvarande systemet förefinnas, kunna utan tvifvel bortskaffas utan förnärmande af berörda dyrbara intressen och utan att vi, under det vi i öfrigt i lagar och institutioner söka närma oss brödra-

folket, här gifva oss djupare in på en väg, som allt mera förer oss bort derifrån. Att undanrödja olägenheterna i skattesystemet, så långt ske kan befrämja rättvisa medborgarne emellan samt tillförsäkra staten för dess behof nödiga tillgångar, det är ändamålet med det förslag till reglering af grundskatterna, jag härmed tager mig friheten att för Riksdagen framlägga.

Den väg, hvilken jag härvid beträder, är den historiska, den som utgår från det genom samhällets utveckling redan nu bestående, en väg, på hvilken utan tvifvel ett samhälle i allmänhet tryggast framgår.

Under benämning af grundskatter hvila på en stor del af svenska jorden från gammalt utskylder, de der, lika med hvarje utlaga som år efter år efter samma grund från samma beskattningsföremål utgår, antagit karakteren af en ränta i alla de fall, der den icke i följd af jordens skatteköp kan anses redan från början hafva till sin natur varit en sådan. I anseende till denna deras beskaffenhet hafva de tagits i beräkning vid köp, skiften, arfsfördelningar med mera, och derigenom åstadkommit värdebestämningar, som eljest skolat blifva mycket olika, och man kan tryggt antaga, att en hvar, som nu eger med grundskatter behäftad jord, fått den under sådana förhållanden, att han ej har rättmätig grund till klagan öfver deras befintlighet, under det att i händelse af deras borttagande mången, som egt eller varit berättigad till andel i sådan jord, skulle finna en orättvisa deri, att han vid afhändandet deraf icke blifvit på annat sätt godtgjord för den sedermera genom grundskatternas borttagande till sitt värde betydligt höjda jorden.

Man frågar då, hvilket skäl väl finnes till grundskatternas borttagande. Äro jordegarne så betryckta, att de verkligen behöfva en eftergift, att, oaktadt ingen rättsgrund dertill kan uppgifvas, det dock vore politiskt klokt och nyttigt att såmedelst lätta deras bördor. Härpå måste svaras nej. De kunna utan tvifvel vida lättare bära dessa af dem på förhand beräknade utlagor, än den stora mängd arbetare på land och i stad med inkomst från och med 400 kronor och uppåt kunna bära en stegrad¹⁷ bevillning. Jordegarne höra till de förmögne, de hafva i jorden ett kapital, hvaraf så många andra äro i saknad, och de skulle för visso i allmänhet ingalunda vara benägne att för vinnandet af befrielse från grundskatterna afstå sin jord, om af staten eller annan dem bjödes en lösen, beräknad efter erlagd köpeskilling eller årets taxering.

Är då en skatt på jorden något ur statsrättslig synpunkt orätt eller oklokt, frågas det vidare. Härpå lemna både vetenskap och erfarenhet nekande svar. Nästan hvarthelst vi vända våra blickar utåt till främmande länder, finna vi den, och detta stundom oaktadt stora besvärigheter,

införd. Skulle vi då bortkasta ett godt, som vi redan hafva, för att i en framtid bittert ångra en efterlåtenhet, hvartill allt verkligt skäl saknats.

Må vi fast hellre taga vara på hvad vi hafva samt se till, att utan någons verkliga förnärmande fastighetsskatten blifver jemn och hvilande på all i enskild ego varande jord, och att den så ställes, att den icke för framtiden förlorar all egentlig betydelse.

Sist anmärkta syfte synes bäst kunna vinnas derigenom, att fastighetsskatten sättes i visst förhållande till taxeringsvärdet å den fastighet, hvarifrån den utgår, hvarigenom jemväl ojämnheten i skattens fördelning, så vidt möjligt, kommer att upphöra. Då emellertid en bestämmelse i den syftning, att nuvarande grundskatter i framtiden skulle blifva beroende af taxeringsvärdet, ovilkorligen komme att i längden medföra en förhöjning i skattebördan, vore en ersättning till jordegarna för deras förlust i detta hänseende billig; och samma rättsgrund gäller äfven för det fall, att jord, som förut varit från grundskatt befriad, skulle för framtiden sådan beskattning vidkännas.

I den reglering af grundskatterna, eller ränta och kronotionde, jag alltså här föreslår, och i sammanhang hvarmed ändring i grunderna för utgörande af bevillning och kommunalbeskattning synes af behovet påkallad, torde jemväl böra inbegripas ej mindre den ränta och kronotionde, som icke är kronan behållen, än och

de frälseräntor, hvilka åligga hemman och lägenheter af skattefrälsenatur,

den kronotionde, som åtföljer patronaträtt till vissa församlingar eller eljest med eganderätt af enskilda personer innehafves,

den från hemman i Skåne, Halland och Blekinge utgående kyrkotionden samt

rusttjänstbevillningen.

Alla dessa utlagor hafva nemligen med de egentliga grundskatterna gemensamt, att de hvila endast på viss jord, hvarförutan de ifrågavarande frälseräntorna samt kyrkotionden hafva enahanda grund och uppkomst med nämnda grundskatter och alltså torde i förevarande hänseende böra lika med dem behandlas.

För det sätt, hvarpå enligt min uppfattning staten vid denna reglering bör träda emellan, skall nedan redogöras. Först torde en beräkning böra uppställas öfver dessa samtliga utlagors belopp, hvarvid sifferuppgifterna, utom hvad rörer kyrkotionden, äro hemtade från Kammarrådet Andersons betänkande angående sättet och vilkoren för grundskatternas samt rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning.

Räntan utgör	kronor	4,499,585: 32.
hvarifrån dock måste afräknas i räkenskaperna redovisade, till Ebersteinska söndagsskolan i Norrköping utgående räntor, hvilka hafva egenskapen af frälseräntor		4,057: 19.
samt vidare hvad som redan blifvit åtskilliga hemman eftergifvet såsom ersättning för minskadt egoområde i följd af kanal- och väganläggningar		837: 45.
äfvensom boställsräntor, hvilka äro vederbörande räntegifvare efterskänkta till förbättring af den aflöning, hvaraf de i och för sina tjenstebefattningar äro i åtnjutande, och som torde utan någon förlust för statsverket eller förändring i beloppet af aflöningsförmånerna kunna afskrifvas, uppgående dessa boställsräntor till		315,912: 28. 320,806: 92.
hvar efter af räntan återstår		4,178,778: 40.
Frälseräntorna af hemman och lägenheter af skattefrälse- natur		150,758: 25.
Kronotionden		1,389,249: 98.
hvaraf blifvit hemman och lägenheter eftergifvet såsom ersättning för minskadt egoområde genom kanal- och väganläggningar		1,174: 52.
äfvensom boställstionde af samma skäl som boställsräntorna torde böra frånräknas med		10,393: 93. 11,568: 45.
hvar efter af kronotionden återstår		1,377,681: 53.
Uti förestående ej inräknad kronotionde, som åtföljer patronaträtt eller under annan enskild eganderätt innehafves		11,260: 11.
Kyrkotiondens belopp torde ej öfverstiga		200,000: —
Rusttjenstbevillningen		68,658: 33.
Summa kronor		5,987,136: 62.
<p>Uti räntans förenämnda belopp finnas inberäknade de så kallade »presternas utlagor», hvilka med undantag af en jemförelsevis obetydlig</p>		

del, som motsvaras af de förra prestgårdarne åliggande boskapspenningarne, utgå af presternes inkomster från församlingarne och sålunda på det hela icke äro att såsom grundskatt anse, i följd hvaraf de torde till hela sitt belopp, 20,306 kronor 76 öre, eftergifvas. Emot befrielse från utgörande af »presteutlagorna» hafva åtskillige kyrkoherdar fått sig ålagda 9 båtsmansrotar inom Södra Møre härad af Kalmar län, och lära af samma skäl, som för afskrifning af »presternas utlagor» äro anförda, dessa rotar böra försvinna, samt skyldigheten för dem att erlægga vakansafgifter, belöpande till 90 kronor 26 öre, dermed genast upphöra.

Efter afdrag af ofvan omförmälda 20,306 kronor 76 öre återstå utaf utlagornas sammanräknade belopp 5,966,829 kronor 86 öre, eller i jemnt tal 6 millioner kronor, hvilket alltså skulle utgöra den egentliga regleringens föremål.

Taxeringsvärdet å de fastigheter, hvarå ifrågavarande utlagor hvilat, jemte de hemman och jordbrukslägenheter, hvilka nu äro derifrån befriade, ökad med ett kapital, motsvarande efter 5 procent utlagornas belopp, närmar sig 2 tusen millioner kronor, hvadan utlagorna, jemnt fördelade, skulle på hvarje fastighet hvila omkring 3 kronor på hvarje tusende af dess värde. Jag har dock trott, att en så hög fastighetsskatt icke skulle vara behöflig, utan att den skulle fixeras till endast 2 per mille, helst den sedermera komme att stiga, i den mån fastigheternas taxeringsvärden under tidernas lopp blefve höjda.

Af omförmälda utlagor uppstår statsverket för närvarande:

behållna räntan	3,188,641: 33.
» kronotionden	1,354,603: 51.
rusttjenstbevillningen	68,658: 33.

Summa kronor 4,611,903: 17.

Återstoden, icke fullt 1,400,000, utgör hvad af den skattskyldige för en eller annan orsak frinjutes eller till annan än staten utbetalas.

Att för vinnande af det med regleringen afsedda syftemål uppoffra hela skilnaden mellan utlagornas nuvarande belopp och den ifrågasatta nya fastighetsskatten, eller en årlig inkomst af 2 millioner kronor, vore att tillskynda staten en allt för stor förlust, helst som regleringens genomförande i allt fall medför kostnader och uppoffringar samt tager medel i anspråk. Den ersättning, som till vederbörande bör utgå för utlagornas förvandling från en i allmänhet fast till en rörlig afgäld, skulle kunna bestämmas så, att å sammanräknade beloppet af nuvarande utlagorna på hvarje fastighet efterlätes en femtedel, dock med vilkor att, der

der genom denna åtgärd beloppet ej nedsjönke till hvad den nya fastighetsskatten skulle utgöra, beräknad efter 1876 års taxeringsvärde, ökad med ett kapitalbelopp, motsvarande efter 5 procent *de påhvilande utlagorna*, fastighetsegaren åligger att fortfarande utgifva de gamla utlagorna, minskade allenast med en tiondedel, intill dess han genom fortsatt liqviderande af den andra tiondedelen med beräknad ränta på ränta derå efter 5 procent amorterat kapitalskilnaden mellan förra utlagorna, minskade med en femtedel, samt den nya fastighetsskatten på förenämnda sätt beräknad, hvarefter endast denna senare jemlikt därför gällande bestämmelser komme att utgöras. I de fall åter, då, genom efterlåtande af en femtedel af de äldre utlagorna, återstoden komme att understiga den nya fastighetsskatten, på förestående sätt beräknad med ledning af 1876 års taxeringsvärde, borde en jemlikt ofvan nämnda grunder bestämd kapitalersättning vederbörande tillgodokomma, såsom ock förhållandet skulle blifva med all den jord, för hvilken dylika utlagor hitintills alls icke utgått.

Omförmälda ersättningar torde böra utgå hufvudsakligen i statsobligationer och endast i den mån sådant till följd af summans ojämhet fordras uti kontanta penningar. Obligationerna borde förskrifvas med 5 procent halfårsvis förfallande ränta samt icke vara ställda på viss förfallotid, utan kunna i mån af tillgångar inköpas eller efter utlottning inlösas. För den ränta, som vore att erlægga å obligationerna, åtnjöte staten full valuta i den nyordnade fastighetsskatten, och då af de äldre utlagorna endast en femtedel eller omkring 1,200,000 kronor afstodes, hvaraf dock ytterligare en del skulle under någon tid utbetalas, komme — genom ett stadgande derom, att hvad i fastighetsskatt årligen inflöte utöfver ett visst belopp, skulle sedan derifrån afdragits nödiga utbetalningar i och för regleringen, således jemväl årliga räntan på utelöpande obligationer, användas för amorteringen till dess denna vore fullbordad — medel för densamma icke att saknas. Den del af bankovinsten, som plägar undantagas från användande till de årliga statsutgifterna, synes lämpligen kunna under ett eller annat år anslås till obligationernas skyndsammare inlösande. Möjligen skulle äfven för första året ett kreditiv erfordras, enär svårligen läte sig göra att på förhand få utredt, huru stor del af ersättningen genast behöfde med penningar gäldas.

På det att regleringen må vinna den stora omfattning, hvarom ofvan talats, och hvarigenom den först erhåller sin fulla betydelse, måste, såsom redan är antydt, staten träda emellan för den del af utlagorna, som förut icke till statsverket ingått. Hufvudbestämmelserna härvid skulle vara, att de fastigheterna nu påhvilande utlagor skulle, der de icke redan äro i fast penningebelopp bestämda, antingen omsättas enligt före-

skrifterna i Kongl. kungörelsen den 11 Maj 1855 och Kongl. förordningen den 23 Juli 1869 eller ock förvandlas i penningar efter 1876 års medelmarkegångspris för länet eller, der så nödigt vore, efter gode mäns bestämmande, hvarefter med utlagornas reglering och utgörande för framtiden af fastighetsskatt till staten skulle förfaras så som i afseende å andra fastigheter; samt att statsverket deremot till vederbörande, antingen detta vore fastighetsegaren sjelf eller annan person, erlade hvad honom från fastigheten i nu ifrågavarande hänseende förut tillkommit, dervid det i alla de fall då icke prestation derå vore grundad eller särskildt syftemål med utlagans erläggande på sådant sätt äfventyrades, skulle stå den fordrande fritt att, derest han inom 10 år sig anmälde, för sin fordrans liqviderande undfå ett densamma efter 5 procent motsvarande kapital, och hvarvid för värdets bestämmande, om sådant erfordrades, ledning skulle tagas från senast fastställda medelmarkegångspris för länet samt betalningen erläggas hufvudsakligen i sådana obligationer, som förut äro nämnda. I fråga om beloppet af den årliga utbetalning, statsverket i enlighet med förestående hade att till rusthållarne vid de skånska kavalleriregementena erlägga, är dock nödigt att, enär frinjutna räntan upptagits endast efter kronovärde, bestämma ersättningen vid hvarje rusthåll till ett minimum af 200 kronor, deri dock inbegripet hvad redan förut såsom understöd för ändamålet åtnjutits.

En omständighet, som vid förevarande reglering ej må förbises, är förhållandet med de jordafsöndringar, å hvilka särskild afgäld är bestämd, motsvarande afsöndringens andel i stamhemmanets utskylder. Lämpligast och enklast torde vara att upptaga stamhemmanets utlagor till endast det belopp, hvartill de uppgå efter afdrag för den afgäld, som är afsöndringen ålagd, samt att anse den hvarje afsöndrad lägenhet påliggande afgäld såsom utgörande dess nuvarande grundskatt.

Att för statens till allmänt ändamål anslagna eller utarrenderade egendommar fastighetsskatt icke bör utgå, faller af sig sjelft, dock att, der arrendator enligt redan ingånget kontrakt har skyldighet att grundskatt erlägga, den under kontraktstiden skall oförändradt utgöras. För hemman och lägenheter, som under stadgad åborätt innehafvas, skulle deremot de nya bestämmelserna om fastighetsskatt blifva gällande.

Beträffande de kapitalersättningar, som statsverket enligt regleringen komme att utbetala, torde böra iakttagas, att egarne till frälseränta från frälsekattehemman eller lägenhet, der sådan ränta förefunnes, är i första rummet berättigad att till räntans aflösning med kapitalberäkning efter 5 procent uppbära liquiden, samt att derefter, eller der sådan ränta icke hemmanet eller lägenheten påhvilat, omedelbart de, som inteckning

ega, hafva rätt till medlens uppbärande, i likhet med hvad finnes stadgadt angående lösen för jord, som för allmänt behof afstås.

Derest, på sätt jag i särskild motion vilkorligen föreslår, bevillning för fastighet varder förvandlad till en inkomstskatt, torde äfven fastighetsskatt, ehuru betydligt lägre än den här ofvan omförmälda böra åsättas fastighet, som ej är att till jordbruksfastighet hänföras.

Af de utaf mig nu ifrågasatta förändringarne lærer böra följa, att åtminstone den del af bevillningsstadgan, som afser taxeringen af fastigheter, blifver hänförd till området för Konungens och Riksdagens gemensamma lagstifning; likasom den nya fastighetsskatten måste ingå bland statsverkets ordinarie inkomster; och får jag alltså föreslå,

att Riksdagen måtte för sin del besluta reglering af grundskatterna i enlighet med här ofvan framlagda grunder, eller i händelse ytterligare utredning anses af behovet påkallad, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att nådigt förslag i frågan må, efter sådan utredning, varda för Riksdagen framlagdt.

Om remiss till vederbörligt Utskott, eller derest särskildt Utskott varder satt för behandling af fråga rörande förestående ämne, till sådant Utskott, anhålles vördsamt.

Stockholm den 26 Januari 1878.

Axel Adlercreutz.
